

Mgr Patrycja Pater

Zakład Dydaktyki Ogólnej i Systemów Edukacyjnych,
Instytut Pedagogiki,
Kolegium Nauk Społecznych Uniwersytetu Rzeszowskiego

Streszczenie pracy doktorskiej na temat:

Wybrane uwarunkowania działań inkluzyjnych podejmowanych przez pracowników uczelni wobec studentów z niepełnosprawnością

Promotor: dr hab. Wojciech Walat, prof. UR

Promotor pomocniczy: dr Aleksandra Mach

Edukacja włączająca, zwłaszcza w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami, pojawia się w wielu naukowych rozważaniach. Obejmują one głównie analizę dostępności uczelni oraz postaw, jakie przejawiają studenci i nauczyciele akademicy względem osób lub studentów z niepełnosprawnością. Działania podejmowane przez uczelnie w obrębie określania obszarów inkluzyjności oraz ich wdrażania są autonomiczne. Brakuje jednoznacznego, jednolitego zdefiniowania zakresów nauczania włączającego na poziomie wyższym, działań niezbędnych do ich wdrożenia oraz wskazówek pozwalających zwiększyć efektywność pracy w tym obszarze.

Poszukiwanie definicji nauczania inkluzyjnego, a w dalszej kolejności działań włączających jest punktem wyjścia dla wspierania studentów z niepełnosprawnością w równym dostępie do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. W dalszym etapie należy zastanowić się nad czynnikami zwiększającymi bądź obniżającymi efektywność owych prac. Należy przy tym określić, które elementy systemu są niezbędnymi w tych rozwiązaniach. Niewątpliwie najważniejszymi są władze uczelni, jednakże nie mniej istotni są pracownicy, zarówno administracji, jak i nauczyciele akademicy, czyli osoby odpowiedzialne za prawidłowy przebieg procesu nauczania, zarówno od strony formalnej, jak i praktycznej.

Po określeniu czym są działania włączające oraz kto, z pracowników uczelni, szczególnie jest odpowiedzialny za ich wdrażanie, należy się zastanowić jakie czynniki podmiotowe będą decydowały o poziomie ich zaangażowania. Niewątpliwie jest ich wiele, ponieważ człowiek, jako istota bio-psycho-społeczna jest bytem złożonym. Jednocześnie należy zastanowić się nad użytecznością zdobytej wiedzy w działaniach wdrożeniowych. Tym, co możliwe jest do

wprowadzenia i zmiany na poziomie zarządczym są wszelkie działania zmierzające do kształtowania odpowiednich postaw wśród pracowników oraz zdefiniowania preferowanych w danym miejscu pracy wartości. Z tego względu w niniejszej pracy to te dwie zmienne stały się obiektem zainteresowań, przyjmując rolę wybranych podmiotowych uwarunkowań analizowanych zachowań pracowniczych.

Celem głównym niniejszej dysertacji było określenie które, wybrane podmiotowe czynniki, oraz w jakim zakresie, wyjaśniają podejmowanie przez pracowników uczelni działań inkluzyjnych względem studentów z niepełnosprawnością. W tym celu, po analizie literatury naukowej, zaplanowano badania z użyciem adekwatnych narzędzi, na odpowiednio dobranej grupie obejmującej zarówno pracowników administracji, jak i nauczycieli akademickich. Efektem przeprowadzonych analiz literatury oraz badań jest niniejsza rozprawa.

Prezentowana praca składa się z trzech części. Pierwsza ma charakter rozważań teoretycznych nad literaturą przedmiotu. Dokonano w niej przeglądu podejść do nauczania osób z niepełnosprawnością na poszczególnych poziomach edukacyjnych, w obrębie poszczególnych modeli edukacyjnych oraz w wybranych krajach europejskich. W efekcie zaprezentowano definicję nauczania inkluzyjnego w szkolnictwie wyższym, jego obszary oraz określono czym są działania włączające. W dalszym etapie dokonano analizy typowych postaw wobec osób z niepełnosprawności oraz charakterystyki systemu wartości w wybranych koncepcjach, określając ich związek z zachowaniem ludzkim.

Część druga dotyczy podstaw metodologicznych badań własnych. Sformułowano w niej przedmiot, cel analiz, problemy badawcze, weryfikowane zmienne i ich wskaźniki, jak również dokonano wyboru metod, technik i narzędzi badawczych. Scharakteryzowano badaną grupę.

Część trzecia ma charakter empiryczny, zawierając w sobie analizę wyników badań własnych. Została ona podzielona na cztery podrozdziały, zgodnie z wyodrębnionymi obszarami działań inkluzyjnych, tj. spostrzeganie inkluzyjnej polityki uczelni, podnoszenie wiedzy i umiejętności niezbędnych w pracy ze studentami z niepełnosprawnością, wdrażanie włączającego programu kształcenia oraz inkluzyjnej metodyki szkoły wyższej. W każdym z analizowanych zakresów analizowano udział systemu wartości oraz postaw wobec osób i studentów z niepełnosprawnością w wyjaśnianiu działań na rzecz inkluzji. W ostatnim podrozdziale dokonano uogólnienia wyników badań własnych.

Praca zawiera wstęp, zakończenie, zestawienie biograficzne oraz aneks. Ten ostatni ma dwie formy ze względu na jego objętość. Tabele zawierające statystyki opisowe dla

Kwestionariusza działań inkluzyjnych z uwzględnieniem zamiennych pośredniczących, Zbiór narzędzi w wersji dla pracowników administracji oraz dla pracowników badawczo-dydaktycznych i dydaktycznych, jak również Statystyki opisowe dla poszczególnych uczelni biorących udział w badaniu dla kwestionariusza badającego nauczanie inkluzyjne w szkolnictwie wyższym w każdym z czterech wymiarów narzędzia z uwzględnieniem poszczególnych zmiennych pośredniczących zostały dołączone do pracy w formie papierowej. Pozostałe aneksy, ze względu na swoją objętość, zostały dołączone w formie elektronicznej, na dysku. Są to Tabele korelacji pomiędzy metodą do badania nauczania inkluzyjnego a Skalą Postaw Wobec Osób Niepełnosprawnych A. Sękowskiego, Tabele korelacji pomiędzy metodą do badania nauczania inkluzyjnego a Skalą Postaw Wobec Studentów Niepełnosprawnych, Tabele korelacji pomiędzy metodą do badania nauczania inkluzyjnego a Skalą Wartości Schelerowskich oraz Zbiór wyników surowych oraz obliczeń dla wymiarów metod.